

LİSELİ SPORCULARIN BENLİK SAYGILARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Ş. TIRYAKI * S. MORALI *

ÖZET

Bu araştırma farklı sportlardaki 148 erkek ve 73 kız liseli sporcunun benlik saygısını karşılaştırmak için düzenlenmiştir. Deneklere Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği uygulanmış ve erkek ve kız grupları içinde anlamlı farklılıklar bulunmamıştır. Bu araştırmada cinsiyet farklılıkları karşılaştırılmadı.

COMPARISON OF SELF-ESTEEMS OF HIGH SCHOOL ATHLETES IN DIFFERENT SPORT

SUMMARY This investigation was designed to compare the self-esteem of 148 male and 73 female high school athletes in different sport. Rosenberg's Self-esteem Scale was administered to the subjects and no significant difference was found within male and female groups. In this investigation, sex differences were not compared.

Benlik kavramı (self-concept) insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi olarak tanımlanır (15). Bireyin kendini algılamasını, çevresindeki nesnelere karşı algılarını ve bütün bu algılara verilen değerleri içermektedir (7). Benlik kavramının beğenilip benimsenmesi benlik saygısını (self-esteem) oluşturur. Benlik saygısı, kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramının onaylanmasından doğan beğeni durumudur.

Sosyo-ekonomik statünün, gencin sosyal ilişkileri ile geleceğe ait planlarına, onun hayata bakış tarzına etki ettiğine ilişkin incelemeler vardır (2). Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, anne-baba ilişkisi, anne ve babanın ayrılmış olup olmamaları, bireyin, ailenin kaçınıcı çocuğu olarak dünyaya geldiği gibi demografik özelliklerle düşük ve yüksek benlik saygısı arasındaki ilişkilerden söz edilmektedir. Rosenberg (11) eserinde bu konulara geniş yer vermektedir.

Benlik saygısı ile ilgili olarak spor psikolojisi boyutlarında araştırmacıların üzerinde durdukları husus, organize spor yarışmalarının gencin benlik saygısına bir etkisinin olup olmadığıdır. Bir başka deyişle sportif yarışmalara katılanların (sporcuların) benlik saygıları spor yapmayanlardan farklı mıdır? Bu konuda literatürde farklı sonuçlar bulunmaktadır. Bir kısım yazarlar (12, 13, 14) spor yapanların yapmayanlara göre daha yüksek benlik saygısına sahip olduklarından söz ederlerken, bazıları da (6) sporcuların sporcu olmayanlardan daha düşük benlik saygısına sahip olduklarından söz etmektedirler. McGuire ve Cook (10) benlik kavramının oluşumunda kazanma ve kaybetmenin önemli olduğunu belirtir-

ken, Hines ve Groves (5) bu konuda yaptıkları araştırmada kazanma ve kaybetme kayıtları ile benlik saygısı arasında bir ilişki bulamadıklarını ifade etmektedirler.

Bu araştırma ise yukarıda söz edilen araştırmalardan farklı olarak değişik sporları yapan kız sporcular ve yine değişik sporları yapan erkek sporcuların benlik saygılarının farklı olup olmadığını (cinsiyetler arasında karşılaştırma yapmadan) test etmek için düzenlenmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmaya 15-18 yaşları arasında, Liseye giden 34 voleybolcu, 28 basketbolcu, 11 hentbolcu kız ile, yine liseli 22 voleybolcu, 29 basketbolcu, 30 hentbolcu ve 67 futbolcu erkek katılmıştır. Denekler 1990-1991 öğretim yılında İzmir'de düzenlenen lise-lerarası spor yarışmalarında yukarıda belirtilen branşlarda ilk dört sıra içerisinde yer alan liselerin sporcularıdır ki bu liselerden bazıları Türkiye genelinde de dereceye girmişlerdir.

Deneklere Rosenberg Benlik saygısı ölçeği (Resenberg's Self-esteem Scale) uygulanmıştır. Benlik saygısı ile ilgili alt ölçek, 10 madde'den oluşan Guttman ölçeğidir ve denek her maddede 0-6 arasında değişen bir puan alır. Düşük puanlar yüksek benlik saygısına, yüksek puanlar düşük benlik saygısına işaret eder. Ölçeğin Türkiye'deki güvenilirlik ve geçerlik çalışması 1986 yılında Hacettepe Üniversitesi'nden Dr.F. Çuhadaroğlu tarafından yapılmıştır.

Verilerin istatistiksel analizi E.Ü. Bil. Araş. ve Uyu. Merkezi'nde yapılmış ve verilere Kuruskal-Wallis testi uygulanmıştır.

SONUÇLAR

Verilerin istatistiksel analizi gerek kız, gerekse erkek sporcu gruplarının benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermiştir.

Kız sporcu grupları (v. - bas. - hent. - Fut.) için $H=5.90$ $p>0.05$.

Erkek sporcu grupları (vol. - bas. - hent. - Fut.) için $H=2.62$ $p>0.05$.

Kız-erkek tüm spor branşlarındaki sporcular yüksek benlik saygısına sahiptirler.

* E.Ü. Bed. Eğt. Böl. Bornova-Kampüs/İZMİR

TARTIŞMA

Literatürde, sporcuların sporcu olmayanlara göre benlik saygılarının yüksek olduğu şeklindeki bulgular çoğunluktadır. Ama diğer taraftan da belli spor branş veya branşlarının benlik saygısına olan etkisini inceleyen araştırmalar daha azdır. Örneğin Jirkovsky (8) 1 yıllık bir çalışmadan sonra futbolun, gençlerin benlik saygısını artırması gibi bir etkisinin olmadığından söz ederken Hawkings ve Gruber (4) liseli erkekler beyzbol ligi sonunda gençlerin benlik saygılarında bir artmanın olduğundan söz etmektedir. butcher (1) ise beş yıl süren araştırmadan sonra sportif katılım, cinsiyete uygun rol ve benlik saygısının birbirini etkilemediği sonucunu bulmuştur.

Hines ve Groves (5) sporcularda akranların ve ailenin etkisinin pozitif benlik saygısına katkıda bulunduğunu kabul etmekle birlikte bunları koç'un (coach) etkisinin yanında minör elemanlar olarak kabul etmekte ve pozitif bir benlik saygısı gelişiminde önemli faktörler olarak spor yapanların amaçlarını ve koçun, sporcusunun yeteneğini değerlendirmesini göstermektedirler.

Araştırmamızda gerek kız gerekse erkek sporcu gruplarının benlik saygıları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmamaktadır. Kızlarda hentbolcu, erkeklerde futbolcu deneklerin seçtiği liseler diğer spor branşlarının seçtiği liselere göre daha düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip semtlerde bulunmaktadır. Ama bu durum benlik saygısında bir farklılığa neden olmamaktadır. En azından bu, araştırmamızda sözü edilen takım sporcuları için böyle gözükmemektedir.

Sporun benlik saygısına etkisini daha iyi anlayabilmek için longitudinal araştırmaların yanı sıra koç'un etkisinin de incelenip araştırmaya dahil edilmesi izlenecek uygun bir yol olarak düşünülebilir. Ayrıca sosyo-demografik özellikleriyle birlikte sporcu olan ve olmayanların karşılaştırılması da sporun benlik saygısına etkisini anlamada önemli olacaktır.

Halloway'ın (3) bayanlarda kuvvet antrenmanının, Hawkings ve Gruber'in (4) erkeklerde beyzbolün benlik saygısını yükselttiği yönünde ki bulguları, farklı spor branş ve disiplinlerinin benlik saygısına etkisinin araştırılmasını Butcher'in (1) bulgusuna karşı gerekli kılmaktadır.

KAYNAKLAR

1- Butcher, J.E.(1989).

"Adolescent giriş sex role development: Relation-ship with sports participation, Self-esteem, and age at menarche" Journal of sex Roles, Vol 20, No 9-10, p. 575-593.

2- Gökmen, H., Açıklalın, N., Saydar, Z. (1985)

Yükseköğretim Öğrenci-lerinin Serbest Zaman etkinlikleri, kendilerini ger-çekleştirme

Düzeyleri. Ankara: M.E. Basimevi.

3- Halloway, J.B., Baechle, T.R. (1990)

"Strength training for female athletes: A Review of selected aspects". Journal of Sport Medicine, Vol. 4, No 4.p. 216-228.

4- Hawkings, D.B., Gruber J.J. (1982)

"Little League Baseball and players" self-esteem". Journal of Perceptual and Motor Skills, No 35, p. 1335-1340.

5- Hines, S., Groves, D.L. (1989),

"Sports competition and its influence on self-esteem development". Journal of Adolescence, Vol. 24, No. 96, p. 861-869.

6- Ibrahim H., Morrison N., (1979).

"Self-actualization and self-concept among athletes". Research Quarterly. No 47, p. 68-79.

7- Jersild, A.T. (1978)

Gençlik Psikolojisi Çev. İ.N. Özgür- İstanbul, Takıloğlu Mat. s. 256.

8- Jirkovsky A.M. (1986)

"The Relationship between participation in organized youth sports, perceived physical competence and self-esteem in young boys". Dissertation Abstracts International, Vol. 46, No. 12, p. 4423-4424-B.

9- Iundgren, D.C., Schwab, M.R. (1977)

"Perceived appraisals by others, self-esteem and anxiety". Journal of Psychology, No 97, p. 205-213.

10- Mc Guire, R.T. , Cook, D.L. (1984).

"The Influence of others and the decision to participate in youth sports". Journal of Sport Behavior, No. 6, P. 9015.

11- Resenberg, M.

(1965). Society and the Adolescent Self-image, Princeton, NJ: Princeton University Press

12- Salokun, S.D.

(1990) "Comparison of Nigerian high school athletes and monathletes on self-concept". Journal of perceptual and Motor skills, N.70, p. 865-866.

13- Schumaker, J.F. Small, L., Wood. J. (1986).

"Self-concept, academic achievement and athletic participation". Journal of perceptual and Motor Skill, No. 62, p. 387-390.

14- Vincent, M.F. (1976)

"Comparison of self-concept of college women: Athletes and physical education majors" Research Quarterly, No. 47, p. 218-225.

15- Yörükoğlu, A. (1986)

Gençlik Çağı. Ankara: Tisamat, s. 71-121.